

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	11
WSTĘP	15
Rozdział pierwszy. SEKTOR TURYSTYKI W ŚWIETLE POLITYKI	
GOSPODARCZEJ UNII EUROPEJSKIEJ	19
1. Wprowadzenie	19
2. Turystyka w świetle wspólnotowej polityki gospodarczej	20
3. Turystyka i jej rodzaje	25
4. Środowisko naturalne a turystyka	28
4.1. Wpływ turystyki na środowisko	31
4.2. Zasada zrównoważonego rozwoju	34
4.3. Zrównoważona turystyka	36
4.4. Instrumenty zrównoważonej turystyki	38
4.5. Efekty wdrażania zrównoważonej turystyki	40
4.6. Zrównoważona turystyka a rozwój ekonomiczny	40
5. Sektor usług turystycznych	41
5.1. Pojęcie sektora turystycznego	41
5.2. Charakterystyka sektora usług turystycznych	42
5.3. Pojęcie europejskiej usługi turystycznej	45
5.4. Charakterystyka produktu sektora turystycznego	48
5.5. Odpowiedzialność sektora usług turystycznych za środowisko naturalne	50
5.6. Polityka finansowa sektora usług turystycznych a środowisko	51
6. Strategia Lizbońska szansą dla zrównoważonego rozwoju sektora turystycznego	53
7. Ekoturystyka w świetle prawa międzynarodowego	55
8. Podsumowanie	58
Rozdział drugi. PRAWNE PODSTAWY OCHRONY ŚRODOWISKA	
W SEKTORZE USŁUG TURYSTYCZNYCH	59
1. Wprowadzenie	59
2. Ochrona środowiska w prawie traktatowym	60
2.1. Ochrona środowiska naturalnego w świetle postanowień Jednolitego Aktu Europejskiego	61
2.2. Traktat z Maastricht a polityka ekologiczna	62
2.3. Ochrona środowiska w pozostałych traktatach wspólnotowych	63
3. Problemy ochrony środowiska we wtórnym prawie wspólnotowym	65
3.1. Uregulowania prawne o charakterze ogólnym	67
3.2. Ochrona atmosfery	69
3.2.1. Transgraniczne zanieczyszczenie powietrza i zmiany klimatyczne	70
3.2.2. Zanieczyszczenie powietrza przez przemysł	72

3.2.3. Zanieczyszczenie atmosfery przez spaliny wydane z silników	73
3.2.4. Zanieczyszczenie atmosfery przez gospodarkę leśną i rolnictwo	77
3.2.5. Odpady wielkomiejskie jako źródło zanieczyszczenia atmosfery	78
3.2.6. Gromadzenie i przekazywanie informacji o zanieczyszczeniach atmosferycznych	78
3.3. Ochrona wody	79
3.3.1. Ochrona akwenów wodnych (mórz i oceanów) oraz wód płynących	80
3.3.2. Ochrona pozostałych gatunków wód	82
3.3.3. Ochrona środowiska wodnego	83
3.3.4. Informacja o jakości wód	84
3.4. Ochrona środowiska przed hałasem	84
3.5. Gospodarka odpadami i niebezpiecznymi substancjami	87
3.6. Ochrona natury	91
4. Wspólnotowe programy działania w zakresie środowiska naturalnego	94
4.1. Pierwszy wspólnotowy program działania w zakresie środowiska naturalnego	96
4.2. Drugi wspólnotowy program działania w zakresie środowiska naturalnego	97
4.3. Trzeci wspólnotowy program działania w zakresie środowiska naturalnego	98
4.4. Zasada integracji jako podstawa czwartego wspólnotowego programu działania w zakresie środowiska naturalnego	101
4.5. Piąty wspólnotowy program działania w zakresie środowiska naturalnego – <i>Dla trwałego zrównoważonego rozwoju</i>	102
4.6. Szósty wspólnotowy program działania w zakresie środowiska naturalnego – <i>Środowisko 2010: nasza przyszłość, nasz wybór</i>	105
5. Regulacje prawne dotyczące sektora turystycznego	105
5.1. Prawo traktatowe a sektor usług turystycznych	106
5.2. Usługi turystyczne w świetle wspólnotowego prawa wtórnego	108
6. Prawo ochrony środowiska w sektorze usług turystycznych	113
7. Rozwój ochrony środowiska w sektorze turystycznym w świetle programu Natura 2000	116
8. Globalny Kodeks Etyki w Turystyce	117
9. Podsumowanie	118

Rozdział trzeci. ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA W SEKTORZE USŁUG TURYSTYCZNYCH

1. Wprowadzenie	119
2. Zasada prewencji	120
2.1. Podstawy prawne	121
2.2. Zastosowanie zasady prewencji w sektorze usług turystycznych	124
3. Zasada oceny wpływu wywieranego na środowisko	124
3.1. Podstawy prawne	125
3.2. Zastosowanie zasady oceny wpływu wywieranego na środowisko w sektorze turystycznym	128
4. Zasada pomocniczości (subsidiarności)	130
4.1. Podstawy prawne	131
4.2. Stosowanie zasady pomocniczości w sektorze usług turystycznych	133

5. Odpowiedzialność sprawcy szkody ekologicznej – zasada „zanieczyszczający płaci”	134
5.1. Podstawy prawne	138
5.2. Stosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” w sektorze usług turystycznych	141
6. Zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska	143
6.1. Podstawy prawne	145
6.2. Stosowanie zasady wysokiego poziomu ochrony środowiska w sektorze usług turystycznych	146
7. Zasada regionalizacji	147
7.1. Podstawy prawne	148
7.2. Stosowanie zasady regionalizacji w sektorze usług turystycznych	149
8. Zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi	151
8.1. Integracja polityki UE	151
8.2. Stosowanie zasady integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi na przykładzie sektora usług turystycznych	153
9. Zasada stosowania najlepszych dostępnych technologii	155
9.1. Podstawy prawne	155
9.2. Wdrożenie zasady stosowania najlepszych technik w sektorze usług turystycznych	157
10. Zasada równego dostępu do środowiska	158
10.1. Podstawy prawne	158
10.2. Stosowanie zasady równego dostępu do środowiska w turystyce	159
11. Zasada najlepszych praktyk ekologicznych	160
12. Podsumowanie	161

Rozdział czwarty. HORYZONTALNE INSTRUMENTY WSPOMAGAJĄCE OCHRONĘ ŚRODOWISKA W SEKTORZE USŁUG TURYSTYCZNYCH	163
1. Wprowadzenie	163
2. Przepływ informacji – tworzenie bazy danych o środowisku i sektorze usług turystycznych	163
2.1. Polityka informacyjna w zakresie ochrony środowiska	164
2.2. Podstawy prawne gromadzenia informacji o środowisku	166
2.3. Gromadzenie informacji o sektorze usług turystycznych	169
2.4. Sprawozdawczość	170
2.5. Instytucje odpowiedzialne za gromadzenie informacji o środowisku w sektorze usług turystycznych	171
3. Profesjonalna edukacja oraz szkolenia dla osób pracujących w sektorze usług turystycznych w zakresie ochrony środowiska	174
3.1. Wrażliwość społeczna na problemy ekologiczne w turystyce	174
3.2. Kształcenie zawodowe osób zatrudnionych w sektorze usług turystycznych	175
3.3. Edukacja ekologiczna konsumentów	178
3.4. Zachowania ekologiczne operatorów turystycznych	179
3.5. Wspólnotowe oznakowania ekologiczne w sektorze usług turystycznych	180
4. Badania naukowe i nowe technologie	183
4.1. Badania naukowe i innowacyjność jako istotny element polityki wspólnotowej .	183
4.2. Badania naukowe w świetle najnowszych aktów prawnych	185
4.3. Badania naukowe a ochrona środowiska	186
4.4. Badania naukowe a ochrona środowiska w sektorze usług turystycznych	188

5. Zarządzanie środowiskiem w sektorze usług turystycznych	190
5.1. Przesłanki wdrażania systemów zarządzania środowiskiem	190
5.2. Konferencja w Rio de Janeiro	191
5.3. Zarządzanie środowiskiem naturalnym we Wspólnocie	192
5.4. Zarządzanie środowiskiem w sektorze usług turystycznych	194
6. Współpraca między sektorem prywatnym a publicznym	197
6.1. Charakterystyka współpracy sektora publicznego i prywatnego	198
6.2. Zasady współpracy sektora publiczno-prywatnego	200
6.3. Współpraca publiczno-prywatna między podmiotami rynku usług turystycznych	201
6.4. Efekty współpracy sektora publicznego z prywatnym w sektorze usług turystycznych	202
6.5. Formy współpracy	203
6.6. Rola miast i gmin, przedsiębiorstw i projektów	204
6.7. Pozytywne przykłady współpracy publiczno-prywatnej w sferze turystyki europejskiej	205
6.8. Wspieranie współpracy na szczeblu europejskim	206
6.9. Cele współpracy publiczno-prywatnej	207
7. Podsumowanie	210

Rozdział piąty. PROGRAMY EUROPEJSKIE WSPIERAJĄCE OCHRONĘ ŚRODOWISKA NATURALNEGO W SEKTORZE USŁUG TURYSTYCZNYCH ..	211
1. Wprowadzenie	211
2. Program LIFE-Environment	213
2.1. Funkcjonowanie programu LIFE-Environment do 2006 r.	213
2.2. Program LIFE+ na lata 2007–2013	214
3. Fundusz Spójności	214
4. Fundusze strukturalne	216
5. Fundusze strukturalne w latach 2000–2006 – finansowanie zrównoważonej turystyki	218
5.1. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund)	218
5.2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund)	221
5.3. Europejski Fundusz Społeczny (European Social Fund)	223
5.4. Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa (Financial Instrument of Fisheries Guidance)	224
6. Inicjatywy wspólnotowe	224
6.1. INTERREG III – wspólnotowa inicjatywa współpracy transeuropejskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju	225
6.2. Inicjatywa wspólnotowa URBAN II	227
6.3. Inicjatywa LEADER+, czyli wdrażanie nowoczesnych strategii rozwoju terenów wiejskich	229
6.4. Inicjatywa EQUAL	230
7. Europejski Fundusz Inwestycyjny	231
8. Joint European Venture	232
9. Programy naukowe	233
9.1. Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego w latach 2002–2006	233
9.2. Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego w latach 2007–2013	234

10. Nowa architektura polityki spójności UE po 2006 r.	236
11. Finansowanie zrównoważonej turystyki w latach 2007–2013	236
11.1. Finansowanie konwergencji	238
11.2. Konkurencyjność i zatrudnienie w regionach	239
11.3. Europejska współpraca terytorialna	240
11.4. Wytyczne polityki spójności na lata 2007–2013	241
11.5. Udział finansowy środków funduszy	242
12. Podsumowanie	243

Rozdział szósty. OCHRONA ŚRODOWISKA W WYBRANYCH REGIONACH

TURYSTYCZNYCH UNII EUROPEJSKIEJ	245
1. Wprowadzenie	245
2. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze usług turystycznych w środowisku alpejskim	247
2.1. Charakterystyka obszaru alpejskiego	247
2.2. Podstawa prawna ochrony środowiska w obszarze Alp	248
2.3. Regionalny i transgraniczny charakter ochrony środowiska alpejskiego	250
2.4. Instrumenty wdrożeniowe turystyki przyjaznej środowisku w Alpach	251
3. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze usług turystycznych w środowisku śródziemnomorskim	254
3.1. Wspólnotowa polityka ochrony obszarów wodnych	254
3.2. Charakterystyka obszaru Morza Śródziemnego	255
3.3. Podstawa prawna ochrony środowiska w basenie Morza Śródziemnego	257
3.4. Regionalny i transgraniczny charakter ochrony środowiska śródziemnomorskiego w sektorze usług turystycznych	260
3.5. Powiązanie polityki ochrony środowiska z innymi politykami	261
3.6. Instrumenty wdrożeniowe turystyki przyjaznej środowisku w basenie Morza Śródziemnego	263
4. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze usług turystycznych w basenie Morza Bałtyckiego	265
4.1. Charakterystyka obszaru Morza Bałtyckiego	265
4.2. Podstawy prawne ochrony środowiska w sektorze usług turystycznych	267
4.3. Regionalny i transgraniczny charakter ochrony środowiska w sektorze usług turystycznych	269
4.4. Powiązanie polityki ochrony środowiska Morza Bałtyckiego z sektorem usług turystycznych	270
4.5. Instrumenty wdrożeniowe turystyki przyjaznej środowisku w basenie Morza Bałtyckiego	271
5. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze usług turystycznych na wybrzeżu atlantyckim	274
5.1. Charakterystyka wybrzeża atlantyckiego	274
5.2. Podstawy prawne ochrony środowiska w sektorze usług turystycznych na wybrzeżu atlantyckim	275
5.3. Regionalny i transgraniczny charakter ochrony środowiska w sektorze usług turystycznych	277
5.4. Instrumenty wdrożeniowe turystyki przyjaznej środowisku w obszarze wybrzeża atlantyckiego	278
6. Podsumowanie	279

ZAKOŃCZENIE	281
WYKAZ ŹRÓDEŁ PRAWA WTÓRNEGO	285
ORZECZENIA ETS	299
WYKAZ LITERATURY	301
SUMMARY	313